

Asia: VN/9627/2026

Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausuntonne pääasiallinen sisältö

Lausuntonne pääasiallinen sisältö

Koneyrittäjät ry (myöhemmin Koneyrittäjät) kannattaa pääosin esityksen tavoitteita koulutuksen jatkuvuuden ja häiriötilanteisiin varautumisen kannalta. Lausuntomme keskittyy hallituksen esityksestä työelämätoimikuntia koskevaan osuuteen.

Koneyrittäjät katsoo, että työelämätoimikuntia ei tule lakkauttaa ilman uskottavaa, pysyvää ja valtakunnallista korvaavaa järjestelmää, ja esittää työelämätoimikuntien osalta esityksen palauttamista valmisteluun. Työelämätoimikunnat ovat olleet tärkeä kanava, jonka kautta koneyritysten kokemukset työpaikalla tapahtuvan oppimisen laadusta ja opiskelijoiden työelämävalmiuksista ovat välittyneet valtakunnalliseen koulutuksen kehittämiseen.

Ymmärrämme valtion säästötarpeen, mutta katsomme, että toimikuntien tehtävät on mahdollista järjestää myös kevyemmällä rakenteella säilyttäen uskottava työelämän ja opetuksen välinen yhteys.

Häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskeva ehdotukset

Lausuntonne koskien häiriötilanteen määrittelyä

-

Lausuntonne koskien ehdotusta yksityisten koulutuksen järjestäjien varautumisvelvollisuudeksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta oppivelvollisten ensisijaisuudelle poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa

-

Lausuntonne koskien ehdotusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain uudeksi 45 a §:ksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain uudeksi 52 a §:ksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta ylioppilastutkinnosta annetun lain uudeksi 4 a §:ksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta lukiolain uudeksi 18 a §:ksi

-

Lausuntonne koskien ehdotusta lukiolain 4 §:n muuttamisesta

-

Lausuntonne koskien ehdotusta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain uudeksi 26 a §:ksi

-

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ää koskevat muutokset

Lausuntonne koskien lain 8 §:ään ehdotettavia muutoksia

-

Ylioppilastutkinnosta annettuun lakiin ehdotettavat muutokset

Lausuntonne koskien lain 5 a §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien lain 21 §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien lain 22 §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien lain 24 §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Ammatillisen koulutuksen työelämätoimikunnat

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen työelämätoimikuntia koskevia muutosehdotuksia

Koneyrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä, joka koskee ammatillisen koulutuksen työelämätoimikuntien lakkauttamista. Koneyrittäjät pitää esitystä koulutuksen laadun,

työelämävastaavuuden ja opiskelijoiden oikeusturvan näkökulmasta ongelmallisena eikä kannata työelämätoimikuntien lakkauttamista esitetystä muodossa.

Ammatillisen koulutuksen keskeinen tehtävä on varmistaa, että opiskelijoilla on valmistumisen jälkeen työelämässä tarvittava osaaminen. Tämä tavoite on erityisen tärkeä maarakennus-, metsä- ja energia-alojen konetöissä, joissa työ tehdään vaativissa olosuhteissa, kalliilla kalustolla ja usein esimerkiksi työturvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta kriittisissä tehtävissä. Koulutuksen on tuotettava osaamista, joka vastaa yritysten todellisiin tarpeisiin. Siksi koulutuksen ja työelämän välinen yhteys ei saa jäädä satunnaiseksi tai pelkästään paikallisten käytäntöjen varaan.

Koneyrittäjät katsoo, että työelämätoimikuntia ei tule lakkauttaa ilman uskottavaa, pysyvää ja valtakunnallista korvaavaa järjestelmää. Nykyiset työelämätoimikunnat muodostavat tärkeän rakenteen, jonka kautta työnantajat, työntekijät ja koulutuksen asiantuntijat voivat yhdessä seurata ja kehittää ammatillisen koulutuksen laatua. Esityksessä tätä rakennetta puretaan, mutta tilalle ei esitetä vastaavaa työelämän ääntä turvaavaa ratkaisua.

Esityksen perustelut nojaavat valtiontalouden sopeuttamiseen. Koneyrittäjät pitää tätä perustetta riittämättömänä. Kokemuksemme perusteella työelämätoimikuntien toiminta on ollut kustannuksiltaan melko kevyttä. Toimikuntien jäsenet ovat tehneet asiantuntijatyötä oman työnsä ohessa, usein pienillä palkkioilla tai taustaorganisaatioidensa tuella. Näin vähäisten säästöjen vuoksi ei ole perusteltua purkaa järjestelmää, jolla on suuri merkitys koulutuksen laadulle ja työelämän luottamukselle.

Koneyrittäjien koulutuspoliittisten linjausten mukaan ammatillisen koulutuksen on vastattava koneyritysten todellisiin osaamistarpeisiin. Opiskelijoiden on voitava siirtyä koulutuksesta työelämään niin, että heillä on työn tekemiseen tarvittavat perustaidot. Tämä edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua koulutuksen järjestäjien ja yritysten välillä.

Työelämätoimikunnat ovat olleet juuri tällainen valtakunnallinen yhteistyörakenne. Ne ovat tuoneet tutkintojen kehittämiseen ja laadun seurantaan alojen käytännön osaamista. Niiden kautta on voitu arvioida, vastaavatko tutkintojen perusteet, näytöt ja arviointikäytännöt työpaikkojen todellisia tarpeita. Jos toimikunnat lakkautetaan, koulutuksen valtakunnallinen työelämäyhteys heikkenee väistämättä.

Pelkkä koulutuksen järjestäjien paikallinen yhteistyö yritysten kanssa ei riitä korvaamaan valtakunnallista ja riippumatonta näkökulmaa. Paikalliset käytännöt voivat olla hyviä, mutta ne vaihtelevat alueittain ja koulutuksen järjestäjittäin. Työelämätoimikuntien arvo on ollut siinä, että ne ovat tarkastelleet koulutuksen laatua koko maan tasolla ja koko toimialan näkökulmasta.

Koneurakointialoilla ammattitaito ei ole vain muodollinen tutkintovaatimus. Se on edellytys turvalliselle, tehokkaalle ja taloudellisesti kestäväälle työlle. Maarakennus- ja metsäkoneiden sekä muun raskaan kaluston käyttö edellyttää käytännön osaamista, huolellisuutta ja vastuullisuutta. Puutteellinen osaaminen voi aiheuttaa vahinkoja koneille, työntekijöille, ympäristölle ja tilaajille.

Yritykset tekevät merkittäviä panostuksia ottaessaan opiskelijoita työpaikoille oppimaan. Opiskelijan ohjaaminen vaatii yrittäjiltä ja työntekijöiltä aikaa, kalustoa ja vastuuta. Yritysten luottamus koulutusjärjestelmään perustuu siihen, että koulutuksen laatu on riittävästi varmistettu ja että tutkinnon suorittanut henkilö hallitsee työn keskeiset perustaidot

.

Koneyrittäjät pitää välttämättömänä, että osaamisen arvioinnin laatua seurataan riippumattomasti ja työelämän asiantuntemusta hyödyntäen. Työelämätoimikuntien lakkauttaminen heikentäisi tätä seurantaan. Se olisi erityisen ongelmallista aloilla, joilla osaamisen puutteet voivat näkyä nopeasti konkreettisina vahinkoina, kustannuksina ja turvallisuusriskeinä.

Esityksen mukaan osaamisen arviointia koskevien oikaisuvaatimusten käsittely siirtyisi Opetushallitukselle. Koneyrittäjät pitää tätä ratkaisua ongelmallisena. Oikaisuasioissa ei ole kyse vain hallinnollisesta menettelystä, vaan myös siitä, miten opiskelijan osaamista suhteutetaan ammatin todellisiin vaatimuksiin.

Työelämätoimikuntien vahvuus on ollut moniäänisyys ja käytännön alakohtainen asiantuntemus. Kun arvioinnin oikaisuja käsitellään työelämän ja opetuksen asiantuntijoiden yhteistyönä, päätöksenteossa voidaan ottaa huomioon sekä opiskelijan oikeusturva että alan todelliset osaamisvaatimukset. Jos tehtävä siirtyy yksinomaan viranomaiskäsittelyyn, vaarana on, että käytännön työelämän näkökulma kaventuu.

Opiskelijan oikeusturva ei vahvistu sillä, että arvioinnin oikaisuja käsittelee taho, joka samalla ohjaa tutkintojärjestelmää ja tutkinnon perusteiden laatimista. Riippumattoman ja työelämää edustavan asiantuntijaelimen poistaminen voi heikentää järjestelmän uskottavuutta sekä opiskelijoiden että työnantajien silmissä.

Koneyrittäjät pitää esityksen keskeisenä puutteena sitä, ettei työelämätoimikuntien tilalle ehdoteta pysyvää ja riittävän vahvaa korvaavaa rakennetta. Esityksessä todetaan, että Opetushallitus osallistaa sidosryhmiä tutkinnon perusteiden valmistelussa. Tämä ei kuitenkaan vastaa samaa asiaa kuin lakiin perustuva, säännöllinen ja valtakunnallinen työelämän osallistuminen koulutuksen laadun seurantaan.

Kuuleminen valmistelun yhteydessä on tarpeellista, mutta se ei yksin riitä. Työelämän osallistumisen on oltava jatkuvaa, järjestelmällistä ja toimialakohtaista. Tarvitaan rakenne, jossa työelämä voi tuoda esiin osaamistarpeiden muutoksia, arvioinnin ongelmia ja koulutuksen laatuun liittyviä havaintoja myös tutkinnon perusteiden uudistusten välillä.

Mikäli työelämätoimikuntien toimintaa halutaan uudistaa, uudistamisen tulee tapahtua kehittämällä nykyistä mallia, ei purkamalla sitä ilman vaihtoehtoa. Toimikuntien tehtäviä, työtapoja ja vaikuttavuutta voidaan arvioida ja kehittää. Sen sijaan koko rakenteen lakkauttaminen luo koulutusjärjestelmään aukon, jota esitys ei täytä.

Koneyrittäjät ymmärtää julkisen talouden sopeuttamistarpeet. Säästötoimien tulee kuitenkin olla oikeasuhtaisia. Tässä tapauksessa lähdeaineistosta ei ilmene, että työelämätoimikuntien lakkauttamisella saavutettaisiin merkittäviä säästöjä. Sen sijaan esityksen mahdolliset haitat voivat olla pitkäaikaisia ja laajoja.

Jos koulutuksen työelämävastaavuus heikkenee, vaikutukset näkyvät yritysten arjessa. Yritykset joutuvat käyttämään enemmän aikaa puutteellisten perustaitojen täydentämiseen. Työpaikoilla tapahtuvan oppimisen kuormitus kasvaa. Rekrytoinnin riskit lisääntyvät. Pahimmillaan luottamus tutkintoihin ja koulutusjärjestelmään heikkenee.

Nämä kustannukset eivät välttämättä näy valtion talousarvion yksittäisellä momentilla, mutta ne siirtyvät yrityksille, opiskelijoille ja koko yhteiskunnalle. Siksi vähäisiksi arvioitujen hallinnollisten säästöjen tavoittelu ei ole riittävä peruste heikentää koulutuksen laadunvarmistusta.

Koneyrittäjät esittää, että hallituksen esitystä ei hyväksytä työelämätoimikuntien lakkauttamisen osalta esitetyssä muodossa. Esitys tulee palauttaa jatkovalmisteluun siten, että työelämän pysyvä ja valtakunnallinen osallistuminen ammatillisen koulutuksen laadunvarmistukseen turvataan.

Jatkovalmistelussa tulee ensisijaisesti arvioida, miten nykyisiä työelämätoimikuntia voidaan kehittää kustannustehokkaasti. Mikäli toimikuntarakennetta muutetaan, lakiin tulee kirjata selkeä ja velvoittava menettely, jolla työelämän edustajat osallistuvat tutkintojen kehittämiseen, osaamisen arvioinnin laadun seurantaan sekä opiskelijoiden oikeusturvaa koskevien kysymysten käsittelyyn.

Koneyrittäjät korostaa, että ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä tulee vahvistaa. Suomen yritykset tarvitsevat osaavia työntekijöitä, joiden koulutus vastaa työn todellisia vaatimuksia. Tämä tavoite ei toteudu purkamalla kevyttä, asiantuntevaa ja työelämän luottamusta nauttivaa rakennetta ilman toimivaa korvaavaa mallia.

Täsmennykset toisen asteen lukuvuosimaksuja koskeviin säännöksiin

Lausuntonne koskien lukiolain 34 a §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta annettuun lakiin ehdotettava muutos

Lausuntonne koskien lain 3 §:ään ehdotettavaa muutosta

-

Järvinen Ville
Koneyrittäjät ry